Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 250.000 м.

Голас Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць два разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 3.000000 м.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 400.000 мк., сярод тэксту 300.000 м. і на 4 стр. 250.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 7. Вільня, Чацьвер, 6-га сакавіка 1924 г. Год I.

2-га—9-га сакавіка Міжнародны Тыдзень Работніцы.

Да аднае мэты.

Увесь гэты тыдзень пасьвячоны жанчыне-работніцы. Вось-жа, выясьніўшы ў тым нумары ў радзе стацьцей і заметак палажэньне жанчыны ў сучасных грамадзянствах, а такжа ролю яе ў нашым сацыяльным і нацыянальным руху, мы павінны цяпер намеціць сабе дарогу, па якой павінна йсьці ў нас праца сярод жанок і дзяўчат.

Паўторым перш за ўсё йшчэ раз, што вызваленьне жанчыны ад тае няволі, ў якой яна ўсё яшчэ пакутуе, магчыма толькі пры поўнай перамозе Працы над Капіталам. Але і ў мамэнт такое перамогі палажэньне жанчыны можа рашуча зьмяніцца толькі тады, *калі яна будзе гатова ўзяць сваё права і сваю волю.* Да яе адносіцца той самы закон, які выяўляецца пры кожнай рэвалюцыі: што народ, які паўстаў дзеля здабыцьця волі, толькі тады дасягне свае мэты, калі будзе здольны ня толькі перамагчы ворагаў, але і *ўдзяржаць* здабытую волю.

Вось-жа, стаўляючы на першым месцы заданьне *ўвясьці жанчыну ў агульна-работніцкае клясавае змаганьне*, мы павінны старацца адначасна даць ей *школу* дзеля падгатаваньня яе да актыўнае грамадзкае працы і да ўчасьця ў кіраваньні сваей доляй нароўні з таварышам-мужчынай. Такую школу яна можа знайсьці, як у профэсіянальных работніцкіх арганізацыях, так і ў-ва ўсіх тых установах, што апіраюцца *на самадзейнасьці масы*: ў каапэратывах, у розных культурных і дабрачынных арганізацыях, урэшце — ў самаўрадах. Ці-то будуць адбывацца выбары ў гмінныя рады, ці ў сойм,—жанчыны павінны йсьці на іх грамадой поплеч з мужчынамі, даючы свой голас за тых, хто запраўды змагаецца за волю і ўладу працоўных масаў. Грамадзкай школай для жанчыны могуць служыць нават і такія — на пагляд, „нясур'ёзныя“, але ўсё-ж такі важныя і патрэбныя арганізацыі, як гурткі драматычныя ці сьпявацкія, якія зьяўляюцца першай і найлягчэйшай формай грамадзкае дзейнасьці, галоўным чынам у вёсцы ці мястэчку.

Шырока пашырана перакананьне, што найлепшай дарогай да вызваленьня жанчыны зьяўляюцца чыста жаноцкія арганізацыі. Гэта ня зусім так, і мы павінны ясна і выразна паставіць справу на належным грунце. Ведама, жаноцкія гурткі, якія гуртуюць жанчын дзеля тае ці іншае супольнае справы, рэч дужа карысная. Але ніколі ня трэба забывацца, што гэта—толькі *спосаб дайсьці да жанчыны* і збудзіць яе зо-сну, што выдзяленьне жанчын з агульнага вызваленчага руху ў нешта абасобленае ня толькі ня можа быць *мэтай*, але, наадварот, можа аказацца шкодным, калі ня будзе захавана самая цесная сувязь з працоўнымі масамі наагул. Толькі ўліваючыся ў агульнае русло работніцкага руху, жанчына здолее запраўды прылажыць сваю руку да свайго вызваленьня, і толькі пры такой еднасьці агульна-пралетарскае змаганьне здолее, як сьлед, падтрымаць інтарэсы і імкненьні работніцы-жанчыны. Інакчай жаноцкі рух вырадзіцца ў нешта вузкое, аднабокае і—бязсільнае.

І—ў свой чарод — рабачаі-мужчыны павінны вясьці актыўную працу над буджэньнем чалавечае і сацыяльнае сьвядомасьці ў нашае жанчыны. У нашы дні жанчына ўжо сталася таварышам мужчыны ў шмат якіх галінах працы. І сьвядомы барацьбіт за вызваленьне працоўных масаў ня мае права прайсьці міма гэнага таварыша-жанчыны, не пастараўшыся расчыніць ей вочы на яе палажэньне і спосаб барацьбы за лепшую будучыну. Тады і тыя масы жанчын, якіх цяцер так часта вядуць за аброць розныя фальшывыя пракрокі — слугі Мамона, здолеюць урэшце скінуць з сваей душы шкодны туман, што яе ахутаў, здолеюць ясна ўбачыць адзіную для ўсіх рабачаяў аканчальную мэту і з поўнай сьвядомасьцяй пайсьці па шляху свайго вызваленьня ад усіх відаў сучаснае жаноцкае няволі.

Хай-жа гэты міжнародны тыдзень работніцы ўзмацуе працу дзеля ўсьведамленьня нашых працоўных жанчын, хай дапаможа ўвясьці жанчыну ў агульнае русло барацьбы работнікаў за сваё сацыяльнае і духвае вызваленьне!

Да працы, жанкі і мужчыны! Ваша мэта—адна, няхай жа будзе адна і дарога!

Профэсыянальная асьвета сярод работніц у Радавых Рэспубліках.

Словы Леніна, што „эканамічная няволя жанчыны счэзьне толькі тады, калі жанчына здабудзе профэсыянальную кваліфікацыю“, падцьвярджаецца цяпер на досьледзе ў Радавых Рэспубліках.

Справа вызваленьня жанчыны мае цяпер асаблівае значэньне ў Радавых Рэспубліках—краіне пераважна сельска-гаспадарчай, з слаба разьвітою прамысловай тэхнікай. Большасьць жанчын—гэта мала кваліфікаваныя сілы. Адгэтуль нізкая роўня заработнай платы. Дзеля паляпшэньня быту жанчын закладзена шмат профэсыянальных школаў, дзе кабеты прыймаюцца нараўні з мужчынамі. У школах мэталічнай прамысловасьці ёсьць каля 12.000 вучняў у тым ліку толькі 150 жанчын, у тэкстальнай прамысловасьці 50% вучняў складаюць кабеты, а ў кравецкіх аж 90%. У сярэднім у школах знаходзіцца 20% жанчын.

Зарганізаваны таксама кароткатэрміновыя курсы для безработных жанчын, каб даць ім профэсыянальную падгатоўку ў тых галінах, дзе адчуваецца нястача рабочых сілаў, як у кравецтве, крою, вырабе панчохаў і г. д. Таксама зарганізаваны курсы ахароны мацярынства, малых дзяцей і акушэрства. Але найцікавейшаю спробаю профэсыянальнай асьветы зьяўляюцца электротэхнічныя курсы для работніц ў Маскве. Закладзены яны ў 1921 г., як кіно-мэханічныя курсы, на якія запісалася 50 кабет. Праз 7 месяцаў з гэтай лічбы 21 скончылі курсы і зараз-жа атрымалі працу ў кінах або мэханічных фабрыках. 8 з іх былі прыняты да вялікіх электротэхнічных фабрык, як памоцніцы манцёраў, а 6, як самадзельныя працаўніцы.

У кастрычніку 1922 г. створаны новыя курсы. Зімою вучаніцы працуюць у сьлесарскіх і такарскіх варштатах, а ў другім паўгодзьдзі працуюць у электротэхнічным інстытуце Мендэлеева, зарабляючы на пражыцьцё.

Пасьпех гэтых курсаў даказаў, што жанчыны здольны да выкваліфікованай працы, выклікаў зацікаўленнасьць і ініцыятыву сярод работніц. Усё больш прадуктыўная праца ставіць жанчыну нараўне з мужчынай, аблягчае ёй барацьбу за істнаваньне.

Ці толькі—спадчына „кернічызны“.

(Гл. „Голас Беларуса“ № 5).

Законапраекты аб самаўрадзе ў Польскай Рэспубліцы.

Гэткім чынам мы пазнаёміліся з агульным характарам законапраектаў, з тымі мэтамі і мэтадамі фальшаваньня ідэі, сэнсу, сілы і права народнага самаўраду, якое пакладзена польскім урадовым законапісцам *і прынята польскім законадаўцам, як аснова будучага закону.*

Кожнаму ясна, што гэткі „самаўрад“ аканчальна і бэзапэляцыйна паняволівае нашае сялянскае грамадзянства паліцэйскай уладзе адміністрацыі,—у асобе старосты і яго агентаў; што праекты п.п. Керніка і Солтана зьяўляюцца выразным *законам проці самаўраду* мясцовага насяленьня, або—наадварот: законам аб нічым не абмежаванай *самаволі ў гміне старосты* і ўсіх тых, каго ён на гэта ад сябе ўпаўнаважыць.

Мы разгледзелі падрабязна ўсе тыя спосабы, якімі праект замяняе самаўрад насяленьня самаволяй старосты ў вясковай гміне.

Каб скончыць з гміннымі Уставамі, трэба азначыць, што вясковая гміна не зьяўляецца найменшай і найбліжэйшай да насяленьня адзінкай у зложнай пірамідзе спраектаванага „самаўраду“.

Найменшай цэглінай у гэтай запраўднай ягіпецкай пірамідзе, на вяршыні якой сядзіць п. Міністар унутраных спраў, пад ім, на розных паверхах,—п.п. ваявода і староста, пірамідзе, якая мае мэтай *задушыць усялякую самастойнасьць і самадзейнасьць* народу,—зьяўляецца гэтак званая ў праекце „грамада“.

Арганізацыя і компэтэнцыя (вобласьць і межы правоў і дзеяльнасьці) гэтай грамады зусім падобны гмінным; розьніца толькі ў тым, апроч меншага абшару (гміна зьяўляецца чымсь у родзе саюзу грамад),—што „заданьні грамады выключна самаўрадавыя“, тады калі на гмінны самаўрад праект накладае, апроч таго, і гэтак званыя „даручаныя заданьні“, у якіх самаўрадавыя ўстановы зьяўляюцца „выканаўчым органам дзяржавы“—ў тэй ці іншай галіне, пераважна — паліцэйскай...

Органам грамады зьяўляецца Грамадзкая Рада, (у грамадах, дзе сяброў ня больш 50—Грамадзкае Сабраньне); і Грамадзкая Управа з солтысам на чале...

Адносіны паміж гэтымі ўстановамі грамады, а таксама паміж імі і наглядная улады—зусім ня розьняцца ад гмінных: запраўднага самаўраду і тут, зразумела, няма ані ценю...

Дробная розьніца—толькі ў тым, што солтысам можа аказацца і беларус, бо „наглядная ўлада“ (чытай: п. староста) можа „ў прыпадках, заслугоўваючых на ўвагу“, звольніць кандыдата на солтыса ад вымаганага законапраектам „валаданьня польскай мовай“.. (арт. 122).

Ведама ж,—якім верным слугой п. старосты павінен быць гэты беларус, каб той дапусьціў яго да „выбару бяз польскай мовы“!..

Выбары ў павятовы соймік.

Сябры павятовага сойміку выбіраюцца спаміж радных гміны. Калі ў выбарны вокруг уваходзяць некалькі гмінаў, дык выбары адбываюцца на агульным зьездзе ўсіх Радаў—у месцы, назначаным ваяводай.

Трэба падкрэсьліць, што фактычна для выбараў *непатрэбна ніякага кворуму* (сталай найменшай для важнасьці выбараў лічбы прысутных сябраў), бо „на наступным паседжаньні (сьцісла ня сказана, *калі* гэтае паўторнае паседжаньне павінна быць назначана) пасьля першага, для якога кворум азначаны—паловы ўсяго ліку радных, выбары адбываюцца пры ўсякім ліку Рады... Выбарная камісія складаецца з войта найлічнейшай гміны і *праз яго назначаных* яшчэ 3 сяброў з ліку прысутных радных.

Кожны зразумее, якая небясьпека крыецца ў працы гэтак „дабранай“ праз гміннага „старосту“ (войта) кампаніі, перапрашаю,—камісіі...

Камісія пасьля выбараў падлічае галасы, бракуе картачкі з галасамі і г. д.—ўсё гэта дае вялікае поле для розных надужыцьцяў...

І тутака праект, які дапускае галасаваньні па сьпіскам, гэта значыць: канкурэнцыю розных партыяў і групаў, пазбаўляе гэтыя самыя грамадзкія групы ўсякага кантролю над дзейнасьцю гэтай „падабранай“ войтам выбарнай камісіі... — ўвесь працэс выбараў астаецца закрытым для ўсяе рэшты радных-выбаршчыкаў...

Апошнія маюць толькі права *пратэсту пасьля выбараў*, але гэты пратэст на чыннасьці 4-х гмінных „старостаў“ ідзе на разгляд павятовага п. старосты, на якога можна скардзіцца толькі ўжо п. ваяводзе, як апошняй інстанцыі...

Але і гэтых нязьлічаных сітаў, праз якія закон рупіцца прасейваць выбарных у „самаўрады“ грамадзян, яго стварыцелям яшчэ мала: новаствораны Соймік сам мае, зрэшты зусім слушнае, права „паддаць сумліву“ (zakwestjonować) той ці іншы мандат, але „сабака“—ў тым, што гэты „сумліў“ аканчальна вырашае ня сам Соймік, але *сам пан ваявода* (Выдзял Ваяводзкі, — арт. 29)...

Але і гэтага мала, бо п. староста, апроч таго, можа і тут адным духам, як плюнуць,—уневажніць ўсе выбары Сойміку цалком...—калі „будзе сьцьверджана (?!), што пры выбарах дапушчаны подкуп, ці фальшаваньне, ці гвалт, ці парушэньне Уставы“... (арт. 30).

А калі слушна запытацца, *кім-жа* павінен быць „сьцьверджаны“ той ці іншы крымінал, дык адказ заўсёды—адзіны і той самы: і той самы, ўсемагутны і паўсюльпрысутны староста і тутака зьмяшчае ў сябе і старшыню суда, і пракурора, і судзьдзю і судовага прыстава (каморніка)...

Гарадзкая гміна.

Мы ня будзем доўга спыняцца на ўставе аб гарадзкой гміне і Ордынацыі да яе, бо галоўныя рысы ўсіх гмінных Установаў—тыя самыя і—добра ўжо нам ведамы, апроч таго гарадзкая гміна менш цікавіць нашых чытачоў-сялян, выбаршчыкаў вясковай гміны.

Можна толькі наагул адзначыць, што „ў горадзе“ законадаўца неяк стараўся быць больш прызваітым: ведама-ж, у гарадох і мястэчках — больш інтэлігенцыі наагул, якая ня так ўжо лёгка дазволіць гвалціць свае правы, як сьмірны і цёмны беларускі-хлебароб, з якім польскі законадаўца, як бачым, зусім ня лічыць патрэбным, крампавацца...

А для 6 вялікшых гарадоў Польшчы,—у тым ліку і для нашай Вільні,—ужо і сам законадаўца ня мае „чала“ цынічна гвалціць правы грамадзян, у праекце прадбачаны права *на асобныя ўставы* і Ордынацыі, хаця і, як кажа праект, — “у рамах агульнай уставы аб гарадзкой гміне“...

Ці гэта мае значыць, напрыклад, што і ў Вільні пры выбарах у Гарадзкую Раду палякі будуць мець па 4 галасы?, што перад выбарамі кандыдатам жыдам і беларусам староста п. Грабоўскі будзе рабіць экзамін у „валаданьні“ польскай мовай, ці пасьля выбараў будзе „ўхіляць“ і „ўневажняць“, калі акажацца, што яны „валадаюць“ дрэнна і г. д?..—Аб гэтым у праектах пакуль што ніякіх указаньняў няма...

Агульны дух недаверыя „дзяржаўнай улады“ да грамадзянскай самадзейнасьці гарадзкога насяленьня нават „чыста польскіх“ гарадоў, — прасякае і гэтыя Уставы.

Органы „дзяржаўнага нагляду“ маюць і тут права ня толькі сачыць за *законнасьцю* дзеяньня самаўрадавых установаў, але могуць *бязьмежна, шырока—аж да поўнага разгрому*! — *умешывацца ў чыста гаспадарчую дзейльнасьць апошніх...*

У нашай Вільні гэтыя Уставы ствараюць самы паступовы „самаўрад“ паноў дэлегата і старосты—Романа і Грабоўскага... **В.**

(Далей будзе).

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

У зьвязку з эканамічным крызісам, безрабоцьцем, рэдукцыей урадоўцаў і вынікаючай з гэтага страшэннай нэндзы сярод працоўнага народу—ўсё часьцей і часьцей здараюцца самагубствы у розных гарадох Польшчы. Газэтная хроніка перапоўнена весткамі аб самагубствах. Вось некалькі прыкладаў: У Львове павесіўся Баер, сторож, прычына—нэндза; там-жа застрэліўся паліцэйскі Б. Вержбіцкі з прычыны пагрозы рэдукцыі. З тэй-жа прычыны застрэліўся ў Варшаве ўрадовец Ст. Куты. У Варшаве атруцілася з прычыны безрабоцьця Станіслава Карлінская і г. д.

У Варшаве адбыўся мітынг у справе безрабоцьця, скліканы праз Раду Профэсыянальных Саюзаў. Шматтысячная маса прысутных ушанавала памяць Леніна. Цікава, што аб гэтым паведамілі буржуазныя газэты, а „Robotnik“, орган P. P. S., ні слова не напісаў аб гэтым.

Пасьля разлому ў украінскім клюбе і выхаду сацыял-дэмакратаў з яго, зроблены перавыбары прэзыдыуму. Старшынёю выбраны сэнатар Чэркавські, віцэ-старш. і лідэрам соймавай фракцыі—пас. Хруцкі, другім віцэ-старш. пас. Казубскі.

Вельмі цікавыя інфармацыі ўдзяліў прадстаўнікам прэсы Арганізацыйны Камітэт Польскага Банку (што мае выпускаць новыя „залатыя“ грошы).

Камітэт сьцьвярджае, што „заінтарасаваньне справай Банку, які мае стаць апорай грашавога ладу ў краі—надта вялікае“... Толькі вось „чыннае выражэньне гэтага заінтарасаваньня — у відзе запісі на акцыі гэтага Банку“—вельмі слабае... Бо—„толькі адна мястовая інтэлігэнцыя дагэтуль купляе гэтыя акцыі“... „Усьцяж няма ў сьпісках акцыянэраў ані багатых прамыслоўцаў, ані купцоў, ані абшарнікаў“... „Лічба акцыянэраў—вельмі значная, бо аж 4000, але агульная сума, атрыманая Банкам за акцыі, не дайшла яшчэ нават дзесятай часьці таго, што патрэба Банку“, каб пачаць працу... „Камітэт спадзяецца, што да 15 сакавіка такое палажэньне рэчаў радыкальна зьменіцца“...—Бо „далейшае адкладаньне — недапушчальна: сакавік павінен быць апошнім месяцам запісаў на акцыі“..

У Банку ёсьць ужо аж 1347 скрыняў, набітых „залатымі білетамі“, зробленымі ў Парыжу і Лёндыне яшчэ ў... 1919 і 1920 г.г. Праўда, гэтыя „білеты“ — зусім нягодны, бо на іх і дата ня тая і подпісы даўнейшых кіраўнікоў Пазычковай Касы, а ня новага Банку... Але гэтым „білетам“ яшчэ неяк здолеюць „надаць праўную моц“... Але вось толькі грошаў у Польскага Банку няма... Грошаў да Банку, у якім — увесь ратунак Польшчы, не нясуць якраз тыя, што праз увесь час істнаваньня Незалежнай Польшчы рабавалі скарб і край..., але нясуць сваі апошнія марныя грашы, тыя, каго рабавалі гэтыя патрыёты Хьена-Пяста...

Недарма і амаль ня ўся ангельская прэса кажа, што „прыдзе каза да ваза“—прыдзе Польшча да Лігі Народаў па пазыку, як Аўстрыя, Вэнгрыя і іншыя, адкінуўшы „моцарствовы гонар“...

Клюб украінскіх сац.-дэмакратаў

Паслы украінскага пасольскага клюбу, Базыль Махнюк, Андрэй Пашчук, Язэп Скрыпа, Тамаш Прыступа, Якуб Вайцюк паведамілі Маршалка Сойму, што выйшлі з украінскага клюбу і ўтварылі клюб украінскіх сацыял-дэмакратаў. Гэты факт выразна сьведчыць, што шырокія масы ўкраінскага народу інакш пачынаюць глядзець на справу. Украінскія сяляне і работнікі ўсё больш пранікаюцца сьвядомасьцю, што сваё вызваленьне, як клясы і народу могуць здабыць толькі пад сьцягам выразнай клясовай барацьбы.

Арышты ўкраінскіх студэнтаў.

У сувязі з атакай на ўкраінскі ўнівэрсытэт львоўская паліцыя зрабіла вобыскі бадай ува ўсіх украінскіх установах і каля 40 прыватных памешканьнях. Шмат студэнтаў арыштавана. Зачынена ўкраінская „Мэдычная Грамада“.

У справе сьмерці Бесарабавай.

Таёмная сьмерць украінскай грамадзкай дзеячкі Вольгі Бесарабавай у паліцэйскім арышце горача абмяркоўваецца ўва ўсей прэсе. Украінскія паслы зламылі ў Сойме інтэрпэляцыю ў гэтай справе, якую ніжэй друкуем. Камуністычныя паслы С. Крулікоўскі і С. Ланцерскі таксама зламылі інтэрпэляцыю, у якой сьцвярджаюць, што Вольга Бесарабава была перад сьмерцю страшэнна скатавана.

НЯМЕЧЧЫНА.

Выбары да сэйму ў Тюрынгіі, праведзеныя ў часе вынятковага палажэньня і фашыстаўскага тэрору, закончыліся перамогай крайніх партыяў. Камуністычная партыя павялічыла лік сваіх мандатаў да 13, рэакцыйны буржуазны блёк атрымаў 35 мандатаў. Паражэньне пацярпелі сацыял-угадоўцы, мандаты якіх зьменшыліся да 17.

Такія-ж прыблізна вынікі выбараў і ў Мэкленбургу, дзе камуністы атрымалі 45.000 галасоў і 9 мандатаў (раней 15.000 гал.); сацыял-угадоўцы атрымалі 70.000 гал. і 14 мандатаў (раней 138.000 гал.); група Ледэбура (незалежныя сацыялісты) 1 мандат. З буржуазных партыяў найбольш атрымалі галасоў фашысты (13 манд.) і абшарнікі; затое лібэралы ўтрацілі палову галасоў.

Як відаць з выніку гэтых выбараў, угадовая палітыка шэйдэманцаў аканчальна збанкрутавала і нямецкія работнікі ўзыходзяць на шлях новых спосабаў рэвалюцыйнага змаганьня.

Дэкрэтам прэзыдэнта скасавана ў Нямеччыне вынятковае ваеннае палажэньне, якое стварала фактычна дыктатуру ген. Сэкта і ўведзена палажэньне цывільнай ахароны, якое дае дыктатарскія правы мін. унутр. спраў, крайняму нацыяналісту Ярэсу. Гэткім чынам выбары ў нямецкі парлямэнт будзе праводзіць стаўленік крайніх правых да таго йшчэ яскравы вораг Францыі...

Важна падкрэсьліць, што са скасаваньнем ваеннага стану трацяць сілу ўсе загады, абмяжоўваючыя свабоду дзеяльнасьці як камуністаў, таксама і фашыстаў, якія ўведзены былі ген. Сэктам.

На працэсе Гітлера цікавыя паказаньні даваў ген. Людэндорф, які заявіў, што галоўнымі ворагамі Нямеччыны ён лічыць каталіцкі касьцёл, які заўсёды працаваў на шкоду дзяржавы, захаваў польскасьць у Пазнані, Сілезыі і інш., якія і адарваў урэшце ад Нямеччыны; пасьля марксізм, стварыўшы сацыялістаў і камуністаў, якія збурылі манархію ў Нямеччыне, і—жыдоў, якія больш за ўсіх скарысталі з рэвалюцыі... Ён, Людэндорф, хацеў адбудаваць манархію, але яго калегі па спробе пераваропу—Кар, Лосов і Зэйфэр — аказаліся трусамі і бязчэснымі... Толькі манархічная Нямеччына будзе належаць да немцаў..

С. С. Р. Р.

Дэлегат радавага ўраду, Ракоўскі, праездам затрымаўся ў Бэрліне. У размове з карэспандэнтам аднэй з бэрлінскіх расейскіх газэт Ракоўскі зазначыў, што ангельска-радавая канфэрэнцыя адбудзецца пад асабістым кіраўніцтвам Мак-Дональда. Далей заявіў, што назначэньне паслоў у Лёндыне і Маскве адбудзецца яшчэ перад адчыненьнем канфэрэнцыі. На запытаньне, ці праўда, што радавы ўрад праціўіцца абмежаваньню марскіх узбраеньняў, Ракоўскі адказаў, што гэтыя весткі зьяўляюцца няпраўдзівымі. Радавы ўрад стаіць за абмежаваньне ўзбраеньняў аднак пад варункам, што правядуць іх усе краі прапарцыянальна да вялічыні краю. Радавы ўрад згаджаецца зьменшыць узбраеньні да апошніх граніц, але толькі тады, калі гэты прынцып будзе праведзены праз усе дзяржавы.

„Известия“ зьмяшчаюць артыкул Стеклова ў справе адносінаў Радавых Рэспублік да Францыі.

Сучасны эканамічны крызіс.

II

(Гл. № 4 „Голас Беларуса“).

Раней мы застанавіліся над тымі прычынамі, якія выклікалі застой у прамысловасьці і безрабоцьце, якое зьяўляецца новай небясьпекай ня толькі для работніцкай клясы, якая беспасрэдна нясе расплату за няўдольную сыстэму гаспадаркі буржуазіі, але і для ўсіх паступовых элемэнтаў грамадзянства, умацоўваючы рэакцыю і павялічваючы сілу яе націску на палітычныя заваяваньні працоўных масаў. Што безрабоцьце прыняло запраўды грозныя разьмеры, аб гэтым яскрава сьведчаць з дня на дзень зьмяшчаемыя ў штодзеннай прэсе весткі аб спыненьні працы ўсё ў новых галінах прамысловасьці.

Перш за ўсё гэта адбілася на лёгкай прамысловасьці. У Лодзі ў тэкстыльнай прамысловасьці, згодна з данымі анкеты статыстычнага аддзелу, ў трэцім тыдні студзеня 7.268 работнікаў працавала 6 дзён у тыдзень, 1.795—5 дзен, 11.025—4 дні, 44.261—3 дні, 24.004—2 дні, 165—1 дзень і 4.227 работнікаў зусім не працавала на агульную лічбу 92.745 работнікаў, якіх ахапіла анкета. Фактычная лічба рабочых дзён выносіла 276.639. Калі-б фабрыкі працавалі нармальна, дык лічба рабочых дзён павінна-б выносіць 556.470 гэта знача, што фактычная лічба рабочых дзён складае толькі 49,5 % нармальнай лічбы дзён. Яшчэ ў кастрычніку лічба рабочых дзён выражалася цыфрай 77.5 %, у лістападзе 68,5 %, а ў канцы студзеня ўжо толькі 49,9 %.

Даныя гэтай анкеты датычаць толькі тэкстыльнай прамысловасьці і то толькі вялікай; даных аб дробнай прамысловасьці, у якой нармнльна працуюць дзясяткі тысячаў работнікаў няма, але трэба думаць, што там лік безработных адносна яшчэ большы, бо крэдытовы крызыс адчуваецца дробнай прамысловасьцю шмат мацней, чым вялікай. Дзеля гэтага ў самай толькі Лодзі можна лічыць мала — і без-работных больш як 130.000 чалавек.

Ня лепш справа стаіць і ў іншых галінах і асяродках прамысловасьці. Цяжкая прамысловасьць пакуль што трымаецца, дзякуючы пастаўкам для дзяржавы і вызыскам лёгкай прамысловасьці, але - яе чарга не за гарамі. Найбольш забойчым чыньнікам для ўсей прамысловасьці зьяўляецца дарагоўля вугля, які нават на Горным Шлёнзку цяпер ужо даражэйшы, чым прывазны ангельскі вугаль.

Утварэньне вялізарнай арміі безработных зьяўляецца ў руках капіталістаў новым спосабам утрыманьня дасюляшней ступені вызыску і зламаньня спраціву работніцкай клясы проціў новага наступу капіталу для абніжэньня ўжо і так нізкай заработнай платы, павялічэньня дня працы, скасаваньня ўсіх работніцкіх заваяваньняў. Пагроза ўтраты працы прымушае работнікаў згаджацца на менш карысныя варункі працы. Большасьць безработных, якія літэральна мруць з голаду, пазбаўленыя якой-небудзь дапамогі, згаджаюцца прыняць працу за ўсялякую цану і на ўсялікіх варунках, выракаючыся 8 гадзіннага дня працы; права на отпускі і г. д.

Буржуазія ўжо распачала кампанію ў гэтым кірунку і трэба спадзявацца, што кампанія гэтая яшчэ больш узмацуецца. У буржуазнай прэсе і ў-ва ўсіх выступленьнях фабрыкантаў гэты паход проціў найважнейшых заваяваньняў работніцкай клясы ўжо распачаўся. На паседжаньні Прамыслова-Гандлёвай Рады ў Міністэрстве Прамысловасьці і Гандлю прамыслоўцы ў сваіх „актуальных пастулятак гаспадарчай палітыкі“ дамагаюцца павялічэньня рабочага дня. Эндэцкі пасол і дырэктар „Lewiatana“ пан Вержбіцкі ў прамове на гэтым паседжаньні лічыць, што „справа (скасаваньня 8 гадз. дня працы) ўжо зусім дасьпела“ і лічыць, што „мінімум часу працы, патрэбны для таго, каб ператрываць крызыс“ — трэба вызначыць 60 гадзін у тыдзень, як гэта ўведзена ген. Сэктам у Нямеччыне. Пан Вержбіцкі выразна заяўляе, што капіталісты павінны „дабіцца ад ураду для сваіх замераў хуткае рашэньне і згоду“. „Нашыя тэзы павінны быць споўнены“, бо—пагражае далей эндэцкі пасол — „пан Міністар прымушаны будзе сьцьвердзіць зьменшэньне вытворчасьці ўжо не да 70%, як цяпер, а да нуля“.

Ня трэба быць прарокам, каб угадаць, што ўрад пана Грабскага, абдараны паўнамоцтвамі праз усе буржуазныя партыі, а таксама P.P.S. і „Wyzwolenie“, пойдзе на спатканьне гэтых загадаў капіталістаў, хоцьбы дзеля тэй-жа высокай мэты „направы скарбу“. Заявы двух міністраў гэтага ўраду сьцьвярджаюць гэта. Міністар Прамысловасьці і Гандлю, пан Кедронь у адказ на дамаганьні вугальных прамыслоўцаў аб павялі-

Стеклов полемізуе з артыкулам Herbett'a у „Temps" пад загалоўкам „Расея і Ліга Народаў" і абгаварвае становішча Францыі, якая, быццам, ня радзіць Радав. Рэсп. уваходзіць у склад Лігі Народаў, бо гэта ня ў іх інтарэсе, дзеля таго, што Ліга маглаб умешвацца ўва ўнутраныя справы Карэліі, Грузіі і інш. Стеклов сьцьвярджае, што гэткая палітыка Францыі мае на мэце папсаваць адносіны паміж С. С. Р. Р. і Англіяй і не дапусьціць да паразуменьня паміж імі. Ангельска-радавае зьбліжэньне, па думцы Стеклова, не карысны для Францыі і дзеля гэтата афіцыяльны орган францускага ўраду перасьцерагае Радавыя Рэспублікі, што Англія, адчыняючы перад С. С. Р. Р. насьцеж дзьверы Лігі Народаў, хоча яго загнаць у пастку. Францыя жадае ізаляваць Радавыя Рэспублікі, бо гэткая сітуацыя прымусіла-б іх прыняць францускія варункі.

Далей Стеклов падчырківае, што Францыя ня хоча дапусьціць да ўзмацаваньня Лігу Народаў праз уваход да яе Нямеччыны і Радавых Рэспублік, прадбачучы, што ў гэткім выпадку была-б поўная гегемонія Англіі ў Лізе Народаў. З гэтай прычыны Францыя вядзе сваю палітыку ў кірунку ўзмацаваньня Малае Антанты і польска-балтыцкага саюзу, што забясьпечыла-б ёй уплывы на эўропэйскім контынэнце.

Стеклов робіць вывад, што Радавы Ўрад ня мае замеру быць ахвярай Лігі Народаў, аднак гэтае опозыцыйнае становішча адносна Лігі Народаў Радавы Ўрад захавае і адносна тых міжнародных саюзаў і камбінацыяў, якія францускная дыплёматыя ўжо стварыла ў Эўропе, або якія яшчэ мае замер стварыць.

ФРАНЦЫЯ.

У зьвязку з інтэрпэляцыяй пасла Мандля ў справе ўнутранай палітыкі ў францускім парлямэньце дайшло да агульнага забурэньня, лаянкі і бойкі...

Вялікую трывогу ў-ва Францыі выклікаў міністэрскі крызіс у Бэльгіі, а перадусім магчымасьць таго, што кароль запрапануе прэм'ерства вядомаму лідэру сацыялістаў, Вандэрвэльдэ. Вандэрвэльдэ і Мак-Дональд—на месца Тэніса і Бальдвіна — ўсё паказывае, што Францыю пакідаюць — як наймагутнейшыя, так і найбліжшыя яе саюзьнікі...

ТУРЦЫЯ.

Ангорскі парлямэнт пастанавіў аканчальна адзяліць царкву ад гаспадарства, выгнаць назаўсёды дынастыю з краю і каліфат (найвышэйшая царкоўная ўлада, якую прысвойвалі сабе дагэтуль турэцкія султаны), перадаць у рукі самаго парлямэнту. Прадбачыцца ўтварэньне больш радыкальнага габінэту Ізмід-пашы—для рашучага правядзеньня ў жыцьцё гэтых рэформ...

АНГЛІЯ.

Мін унутр. спраў, Гэндэрсон, які толькі што нарабіў столькі галасу ў-ва ўсім сьвеце, а больш усяго ў-ва Францыі сваей рушучай прамовай аб канешнасьці перагляду Вэрсальскага Трактату, ад якой прыйшлося пакуль што неяк адмяжоўвацца асьцярожнаму Мак-Дональду, толькі што на дадаткавых выбарах, у значнай меры дзякуючы сваей прамове, атрымаў перамогу над сваім кансэрватыўным супраціўнікам... Той самы Гэндэрсон, што праваліўся на агульных выбарах... З гэтага ясна відаць, на сколькі папулярна ў Англіі думка аб аздараўленьні нарэшце Эўропы ад „вэрсальскай" хваробы...

ГРЭЦЫЯ.

Нацыянальнае Сабраньне 192 галасамі проці 112 аткінула прапазыцыю радыкальных рэспубліканцаў аб неадкладным скасаваньні каралеўскай дынастыі і прыняла рэзалюцыю Вэнізелёса аб тым, каб гэтае пытаньне разьвязала ўсенароднае галасаваньне (плебісцыт).

Большасьцю 127 галасоў сабраньне выразіла даверые ўраду Кафандарыса.

З Польскага Сойму.

Прапазіцыя

паслоў Украінскага Клюбу ў справе трагічнай і таемнай сьмерці ў паліцыйным арыпце ў Львове Вольгі з Лявіцкіх Бесарабавай.

9 лютага с. г. дзяржаўная паліцыя арыштавала ў Львове, пражываючую стала пры вул. Высьпяжскага № 34 у яе памешканьні Вольгу з Лявіцкіх Бесарабаву, удаву па інжэнэру Зьмітру Бесарабу, які, як аўстрыяцкі афіцэр, згінуў у часе сусьветнай вайны на італьянскім фронце.

13 лютага зараз-жа пасьля першага дапросу знайшлі яе труп ў камэры паліцэйскага арышту пры вул. Яховіча ў Львове.

16 лютага брат яе Сэвэрын Лявіцкі, праф. вучыцельскай сэмінарыі ў Львове даведаўся ад падкамісара паліцыі, Вагнэра, што ягоная сястра Вольга з Лявіцкіх Бесарабава скончыла самагубствам і на дзяржаўны кошт пахавана без паведамленьня сваякоў.

Таксама ў сястры нябошчыцы вучыцелькі ў Гарадку Ягелонскім (чатыры мілі ад Львова), Яніны Лявіцкай зроблены быў вобыск падобна ўжо па сьмерці яе сястры, бо ў часе вобыску адзін з паліцэйскіх агентаў запытаўся яе „ці яе сястра Вольга ўжывае якіх небудзь наркатычных срэдстваў?" І ня глядзячы на тое, што паліцыя ведала, што нябошчыца мае брата, праф. вучыцельскай сэмінарыі ў Львове і сястру ў Гарадку, ня лічыла патрэбным паведаміць іх аб сьмерці сястры і таемна пахавала нябошчыцу.

Польская львоўская прэса паведаміла аб выпадку самагубства ў паліцэйскім арышце зараз-жа на другі дзень, паміж іншым „Kurjer Lwowski" 15 лютага, а „Dziennik Ludowy" 19 лютага паведамілі, што Юлія Бароўская, рэлігіі грэц.-катал., каля 20 гадоў, арыштаваная на правінцыі за валачайства, пакончыла самагубствам у паліцэйскім арышце пры вул. Яховіча. Абедзьве газэты бралі свае весткі толькі з пратаколаў паліцыі. З якою мэтай паліцыя з Вольгі з Лявіцкіх Бесарабавай, меўшай 35 гадоў, арыштаванай у Львове ў часе агульных арыштаў у справе ўкраінскага ўнівэрсытэту, падала ў прэсе гэтыя хвальшывыя весткі і даты? А іншага выпадку сьмерці ў паліцэйскіх арыштах пры вул. Яховіча ў гэтым часе ня было.

Калі-ж 16 лютага адвакат др. Аляксандар Марышчак, інтэрвэнуючы ў справе арыштаваных украінскіх студэнтаў, запытаўся камісара Кайдана: „Ці праўдзіва пагалоска аб сьмерці Вольгі з Лявіцкіх Бесарабавой?"—атрымаў ад яго адказ: „Пан чытаеш газэты, а ў газэтах было ўсё дакладна пададзена".

Падаючы да ведама гэтае патворнае і страшнае здарэньне, ніжэй падпісаныя прапануюць:

Сойм заклікае ўрад, а асабліва Паноў Міністра Справядлівасьці і Міністра Ўнутраных Спраў, каб:

1) Пракуратура пры Акружным Карным Судзе ў Львове загадала неадкладную эксгумацыю трупа ў таёмны спосаб памёршай Вольгі з Лявіцкіх Бесарабавай 13 лютага 1924 г., няведама калі і дзе пахаванай.

2) Загадаць адначасна з эксгумацыяй лекарскую сэкцыю, пры якой была-б прысутна сям'я памёршай, судовыя дактары, якіх паклічуць сваякі памёршай, а таксама праўныя заступнікі яе сваякоў.

3) Міністэрства Справядлівасьці вышле зараз-жа асобнага дэлегата да Львова, які на мейсцы распачаў-бы сьледзтва ў гэтай справе, каб справа трагічнай і невыясьненай сьмерці Вольгі з Лявіцкіх Бесарабавай былі выясьнена.

4) У выпадку выкрыцьця вінаватых у сьмерці Вольгі з Лявіцкіх Бесарабавай, а яны могуць знаходзіцца толькі ў паліцэйскіх арыштах пры вул. Яховіча ў Львове, загадаць самае сьціслае сьледзтва, каб выкрыць ня толькі вінаватых, але і ўсе абставіны гэтага трагічнага здараньня.

Просім аб сьпешнасьцьі.

Варшава, 21 лютага 1924 г.

З Работніцкага жыцьця.

Вільня.

Віленскія работнікі першыя былі змушаны падняць барацьбу аб утрыманьні паказальніка дарагоўлі. Паскольку работнікі і іншых асяродкаў прамысловасьці ў краю распачалі змагацца аб застасаваньні паказальніка дарагоўлі за другую палову студзеня, дык віленскія работнікі распачалі гэтую барацьбу ў другой палове студзеня за паказальнік першай паловы.

У другой палове студзеня забаставалі гарбарні і тытунёвыя фабрыкі (забастоўка ахапіла 650 асоб). Работнікі на тартаках, з прычыны крызісу ў дрэўлянай прамысловасьці, хоць фабрыканты і адмовіліся заплаціць 105 % за першую палову студзеня, не маглі распачаць забастоўкі, а толькі пасыўнае праціўленьне, даючы толькі палову вытварчасьці. У шавецкай прамысловасьці, з прычыны крызісу, работнікі змушаны былі згадзіцца толькі на 50 % падвышкі.

Больш востры характар мела забастоўка на тытунёвых фабрыках. Фабрыканты зьвярнуліся за дапамогай штрэйкбрэхераў. Забаставаўшыя работнікі не маглі на гэта глядзець спакойна, дзеля чаго каля фабрык распачаліся бойкі. Заклікаская праз фабрыкантаў паліцыя, разганяла і біла забаставаўшых работнікаў, затое штрэйкбрэхераў пад ахаронай карабінаў праводзіла да фабрыкаў. Каля фабрыкі „Unja", дзе ўласьнікам і галоўным дырэктарам зьяўляецца нейкі п. Глясеман, рэнэгат работніцкага руху, быўшы бундавец, паліцыя арыштавала трох работніц, якія захоўваліся, як найспакайней. Гэтыя работніцы праходзілі рана каля фабрыкі, хочучы даведацца колькі штрэйкбрэхераў працуе ў фабрыцы і затрымаліся блізка ад фабрыкі: а тут ні з таго ні з сяго паліцэйскія сьвісткі і работніцам заявілі, што ня можна падыходзіць пад фабрыку, дзеля чаго іх і арыштавалі.

У часе забастоўкі Статыстычная Камісія ўстанавіла за другую палову лютага 25 % звышкі — трэба было і гэтыя працэнты атрымаць. Але, ня маючы бадай што ніадкуль матэрыяльнай дапамогі (толькі работніцкі жыдоўскі каапэратыў пазычыў 300 мільёнаў м. п. і саюз гандлёўцаў 500 злотых пол.), без якое ў сучасных варунках трудна змагацца, далей жадаючы выйсьці з забастоўкі, не разьбіваючы арганізацыі, работнікі спынілі забастоўку 15 лютага, атрымаўшы 100 % падвышкі і зварот пазычкі.

У Вільні тытунёвыя фабрыканты маюць вялізарныя заказы, фабрыканты хацелі працаваць на дзьве зьмены яшчэ перад забастоўкай, дзеля чаго ўдасца іншым спосабам атрымаць працэнты і за другую палову студзеня.

Арганізацыя выйшла з забастоукі цэлай, нават узмацованай. Работнікі пераканаліся, што могуць разьлічаць толькі на ўласныя сілы, што матэрыяльная і маральная дапамога, абяцаная праз Акружную Камісію, у якой рэйводзяць угадоўцы розных нацыянальнасьцяў, не апраўдала пакладзеных на яе надзеяў. Акр. Кам. на канфэрэнцыі ўрадаў Саюзаў дамагалася даверыць ёй кіраўніцтва забастоўкай; урады даверылі ёй гэтае кіраўніцтва з агаворкай, што яна мае дзеяць у паразуменьні з урадамі бастуючых Саюзаў. Тым часам праз увесь час забастоўкі Акр. Кам. нават і пальцам не паварушыла.

Работнікі гарбарнай прамысловасьці яшчэ бастуюць. 13 лютага аружны інспэктар склікаў у гэтай справе конфэрэнцыю, якая цягнулася цэлы дзень. Фабрыканты бадай поўнасьцю згаджаліся на дамаганьні работнікаў, засталіся толькі дробныя справы. Пад вечар у часе конфэрэнцыі ў інспэктара, фабрыканты—як кажуць—атрымалі з Варшавы ад свайго саюзу загад абвесьціць лёкаўт. Дзеля гэтага перарвалі конфэрэнцыю і тое, на што ўжо згадзіліся, узялі назад. Забастоўка абвастраецца. Уласьнікі гарбарняў ідуць усьлед за тутунёвымі фабрыкантамі; пад ахаронай паліцыі прыводзяць штрэйкбрэхераў, з якімі работнікі прымушаны змагацца.

Статыстычнага паказаньніка ўзросту дарагоўлі (25 %) за другую палову студзеня ў Вільні ніхто не атрымаў. Віленскіх работнікаў чакае яшчэ вострая барацьба, кіраўніцтва якою трэба даручыць камітэту,

---

чэньні дня працы да 10 гадзін абяцаў падтрымаць гэтае дамаганьне. Пан Міністар Працы і Сацыяльнай Апекі, Дараўскі таксама не праціўіцца гэтым „рэформам" на ўзор фашыстаўскага ўраду ген. Сэкта ў Нямеччыне. Ён 26 студзеня заявіў дэлегацыі „Lewiatana", якая дамагалася гэтых рэформаў, што „прызнае неабходнасьць забесьпячэньня польскай прамысловасьці яго конкурэнцыйнай здольнасьці", інакш кажучы, зраўнаньня часу працы ў Польшчы з часам працы ў Нямеччыне. Пан Дароўскі прапануе толькі асьцярожнасьць і лічыць патрэбным „усьведамленьне публічнай апініі", каб падрыхтаваць у шырокіх масах патрэбу зьменаў у польскім заканадаўстве. Гэтае „ўсьведамленьне" будзе мець на мэце пераканаць „патрыятычных" правадыроў P. P. S. і N. P. R. аб патрэбе ўвядзеньня 10 гадз. дня працы і пры іх дапамозе зрабіць тое, што зрабіў Сэкт у Нямеччыне пры дапамозе шэйдэманаўцаў. Што нашыя „патрыятычныя" пэпэсы на гэта здольны, сьведчыць уся іхняя дзейнасьць за апошнія гады.

Вытварыўшаяся эканамічная сітуацыя, як ня трэба лепш, спрыяе буржуазіі для яшчэ большага вызыску і паняволеньня працоўных масаў. Але гаспадарчы крызіс прыймае такія вострыя формы, што аддаючы на ўслугі буржуазіі арміі безработных, адначасна стварае грозную для яе небясьпеку сацыяльных забурэньняў. Давядзеныя да роспачы работніцкія масы мёгка могуць рашыцца на такі шаг, які можа пагражаць самому істнаваньню капіталістычнага ладу. Аб гэтым сьведчаць усё больш частае стасаваньне ў сваёй барацьбе работнікамі „кракаўскіх" мэтадаў. Дзеля гэтага зусім зразумелым зьяўляецца імкненьне буржуазіі ўлагодзіць крызіс, знайсьці нейкі выхад з стварыўшагася палажэньня, пэўна-ж з карысьцяй для сябе.

Капіталісты зноў зварочваюцца да ўраду аб удзяленьні крэдытаў, залічак, чуваць скаргі на адсутнасьць абаротнага капіталу, крэдытовыя труднасьці, высокія падаткі і г. д. Вугальныя прамыслоўцы дамагаюцца скасаваньня падатку ад вугля. Дасюль крэдыты патрэбны былі для спэкуляцыі, а цяпер на сплату падатку ад маемасьці.

Шукаючы новых рынкаў збыту і крыніцаў для суроўцаў, прамыслоўцы, асабліва ткацкай прамысловасьці, усё больш увагі зварочваюць на даўнейшыя рынкі збыту—на ўсход, дамагаюцца падпісаньня гандлёвай умовы з Саюзам Сацыялістычных Радавых Рэспублік. Да гэтых рынкаў польская прамысловасьць, дзякуючы гістарычным і географічным умовам, дужа добра дапасавана і збыт на адчыненьне гэтых рынкаў зьявілася-б натуральным выхадам з стварыўшагася эканамічнага палажэньня. Аднак і тут зьяўляецца перашкода. Польскія заможныя клясы, а асабліва абшарнікі і дробнамяшчанства, не выключаючы і прадстаўнікоў так званай польскай лявіцы з P.P.S. і Wyzwoleniem, як агню баяцца нармальных зносінаў з Радавымі Рэспублікамі. Страх перад тым, што з Усходу сьледам з гандлёвымі зносінамі настане і поўнае азнаямленьне з запраўдным палажэньнем на той бок гранічных слупоў, якое ўвесь час буржуазная і ўгадовая прэса паказвае ў хвальшывым асьвятленьні, што адчыненьне граніцаў можа прычыніцца да пашырэньня рэвалюцыйных ідэяў, пануючых у работніцка-сялянскіх рэспубліках, што зносіны з беспасрэдна знаходзячыміся за гранічнымі слупамі Беларускай і Украінскай Радавымі Рэспублікамі прычыняцца да ўзмацаваньня беларускага і украінскага руху у межах Польшчы,—прымушае польскую буржуазію адмовіцца ад тых матар'яльных карысьцяў, якія суліць ім адкрыцьце вялізарных рынкаў збыту. І распачаць нармальныя гандлёвыя зносіны з С.С.Р.Р. польская буржуазія зможа толькі пад моцным уціскам польскіх работнікаў і сялян.

Аб іншых рацыянальных спосабах падняцьця вытворчасьці, як абніжэньне цэнаў на тавары, тэхнічнага паляпшэньня сыстэмы вытворчасьці, павялічэньне набыўчай сілы насяленьня, буржуазія ня хоча і думаць, бо гэта было-б зьвязана з меншымі зыскамі.

Каб не давясьці безработных да роспачы, буржуазія гатова кінуць ім падачку ў форме забесьпячэньня ад безрабоцьця. Унесены ў Сойм праект уставы аб забесьпячэньні ад безрабоцьця мае на мэце ўзлажыць на работнікаў новы цяжар, адлічаючы ад іх і без таго нізкай заработнай платы, пэўны процант у фонд, з якога будуць выплачваць запамогі безработным; як бачым і тут буржуазія, дзякуючы інфляцыйнай сыстэме гаспадаркі і бязьлітаснаму вызыску ўсіх працоўных, адбудаваўшая свае прадпрыемствы і нажыўшая вялізарныя капіталы, насьледствы гэтай эканамічнай палітыкі—цяжар эканамічнага крызісу і безрабоцьця—ўскладае на плечы працоўнага народу.

(Далей будзе).

выдзеленаму з-пасярод забаставаўшых работнікаў, а не, як дасюль было, Акружной Камісіі, якая баіцца забастоўкі, як вагню.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Агульны сход Беларускага Навуковага Т-ва адбудзецца ў нядзелю, 9 сакавіка, у 11 гадз. раніцы ў салі Беларускае Гімназіі, Вострабрамская 9.

Сэмінарская вечарына. У панядзелак, 3 сакавіка адбылася вялікая вечарына, якую ладзіла тутэйшая Сэмінарыя. Была пастаўлена дзіцячая п'еска „w języku rosyjskim" ды канцэртны аддзел. Дзеці добра згулялі пасвойму, падзіцячаму п'еску, напісаную ў псэўда-рэальных тонах, старанна дэклямавалі вучні старэйшых клясаў, досыць нудна і без настрою пяяў хор. Сярод прысутных — тутэйшае праваслаўнае духавенства і пераважна моладзь. Нешта зусім мала было ў гэты раз прадстаўнікоў афіцыяльнага польскага грамадзянства, хаця-ж запросіны, як мы чулі, былі пасланы усім „уладу трымаючым". Мабыць не забыліся йшчэ папярэднія сэмінарскія вечарыны, калі іх пачаставалі „Модным Шляхцюком", нічога ня вартай п'ескай, якая даўно ўжо закінута ў беларускім рэпэртуары.

Шмат папрацавалі арганізатары вечарыны над убраньнем залі: начаплялі традыцыйных для сэмінарскіх вечарынаў яловых лапак і нават пасыпалі імі па двары (якраз, як на хаўтурох), панавешалі ў залі патрэты польскіх ды расейскіх пісьменьнікаў, а нашых — беларускіх сапхнулі на задні плян; вядома — мужыку месца пры парозе, далей яго няма чаго пушчаць. Толькі і тут перастараліся: павесілі на першым месцы патрэт Льва Таўстога, які быў у свой час адлучаны ад праваслаўнай царквы ды так і памёр пад анафемай. Мусіць вельмі замарыліся і не заўважылі такое „ерэсі".

Вечарына на карысьць Беларускага Прытулку. У нядзелю 2 лютага ў залі Віленскай Беларускай Гімназіі была пастаўлена першы раз у Вільні п'еса са сьпевамі М. Кудзелькі „Данілка і Алеська", музыка да якое напісана Стэповічам. Усе ролі выкананы дзяцьмі Беларускага Прытулку ў Вільні. Малыя артысты жыва і добра згулялі п'есу, заставіўшы ў публіцы найлепшае ўражаньне. Пасьля спэктакля жаноцкі хор Віленскай Беларускай Гімназіі пад кіраўніцтвам п. Стэповіча прыгожа выпаўніў некалькі беларускіх песьняў, як народных, так і ўласнае кампазыцыі п. Стэповіча.

Пажадана, каб гэткія дзіцячыя п'есы часьцей ставіліся на Віленскай сцэне.

Бяспраўе. „Słowo" зьмяшчае гэткую заметку. „Па Вільні ходзяць чуткі, што ў нядзелі і сьвяточныя дні віленская паліцыя затрымлівае на вуліцах публіку і робіць вобыскі, ці не нясе хто якой-небудзь жыўнасьці. Калі гэта так, дык мусім назваць гэта бяспраўем. Паліцыя павінна рабіць пратаколы кожнага вобыску. Затрымліваць сярод белага дня людзей і рабіць у іх вобыскі-гэта занадта, нават для нашай паліцэйскай рэспублікі, дзе пры абсурдальным дэмакратычным ладзе грамадзянін бадай ніякіх ня мае правоў і ўсемагутнасьць паліцыі ня мае граніц—гэта занадта.

Асабліва ў Вільні, дзе выпадкі зладзейства, напады, грабежствы пашыраюцца ў надзвычайны спосаб, асабліва ў Вільні, дзе за некалькі вёрстаў бяскарна пануе Муха, гэтае выкананьне валадарскіх інстынктаў нашай паліцыі над спакойнымі людзьмі зьяўляецца больш чым іроніяй".

Відаць вельмі ўжо добрыя ў нас парадкі, што нават абшарніцкае „Słowo" ня ўмаўчала.

З жыцьця студэнтаў у Вільні.

Каша, завараная „Сярэднялітоўем", якой нават розныя Лігі ня могуць даць рады, пашыраецца далей. У сучасным мамэнце нешта падобнае творыцца і пасярод студэнтаў Віленскага Унівэрсытэту, дзе з аднаго боку пасьля зайшоўшых гэтак няпрыемных фактаў з боку польскіх правіцовых шавіністаў у адносінах да нацыянальных меншасьцяў, практыкаваньнем студыяў Шэрлёк Холмства на сваіх-жа калегах, рэвізіяй у студэнцкіх арганізацыях як Бел. Студ. Саюз, у якой бралі ўчасьце тыя-ж, пэўне польскія студэнты-разьведчыкі, спаўнялі гэты „czyn" нават у студэнцкіх шапках.

Спроба ўвядзеньня „Numerus Clausus", стасавана нібы толькі для жыдоўскае моладзі, усюды прыймана як да нацыянальных меншасьцяў. Байкот студэнцтва жыдоўскага, як жаданьне недапушчаньня да нармальнай працы ў prosektorium-ах што вельмі яскрава прадстаўлялася і на другіх унівэрсытэтах. Недапушчаньне студэнтаў да зьездаў, як II-і Віленскі Зьезд у 1921 г., дзе студэнты беларусы жадалі быць прысутнымі, як прадстаўнікі на зьезьдзе, зьвярнуліся да правадыроў зьезду дзеля атрыманьня мейсца на тым-жа зьезьдзе. Рэзультат быў адмоўны. З другога боку пяўжытнасьць пасярод саміх студэнтаў палякоў, складам з розных палітычных напрамкаў і часткі прымкнуўшай моладзі „тутэйшых палакоў" у справах кіраваньня г. зв. рэпрэзэнтацыі студэнцтва і сужыцьця са студэнтамі няпольскага абозу давялі да таго, што, як бачым, дзеецца на Унівэрсытэце. Быўшая R. M. A., перадусім байкатаваная студэнтамі беларусамі, выступіўшымі з гэтай агульнай студэнцкай арганізацыі, так-жа і студэнтамі жыдамі, апрача польскай лявіцы, злажыўш. з сябе адказнасьць за паступкі R. M. A. Усе гэтыя факты сьведчаць аб немагчымай супольнай працы студэнцкае моладзі розных напрамкаў.

Аканчальна-ж зусім правіцовы польскі зьезд у Львове разьбіў гэтую, яшчэ трываўшую партыйную лучнасьць. Нават кал. Керсноўскі (правы) з Вільні, пакінуў гэны зьезд, уважаючы на яго аднастароннасьць; такі факт рэдка трапляецца ў правіцы.

Цяпер-жа яшчэ няпоўнапраўная, жадаючая трымаць у сваіх руках уладу правіцовае R. M. A. і жадаючая здабыць гэтую уладу лявіца ў асобе Польскай Дэмократычнай моладзі, расьпісалі толькі пасярод студэнтаў палякоў выбары да Віленскай Рады Акадэміцкай, правіца-ж да Мяйсцовага Акадэміцкага Камітэту.

Абедзьве гэтыя арганізуючыяся польскія студэнцкія Установы, так як і папярэдняя R. M. A., судзячы па самой назове, маюць рэпрэзэнтаваць усю моладзь Віленскага унівэрсытэту, ня глядзячы на тое што выбары адбываюцца выключна толькі пасярод студэнтаў палякоў і куды не ўваходзяць арганізаваныя студэнты беларусы і жыды, як і неарганізаваныя студэнты украінцы, ліцьвіны, расейцы, татары, немцы і інш. Настаяшчае студэнскае „Сярэднялітоўе" з тэй толькі розьніцай што ў Сярэднялітоўскі Сойм прасілі ды ня ішлі, а тут нават і ня просяць,—такая ўжо пэўнасьць у сябе. Прадстаўленая выбарчая ардынацыя якраз ёсьць копіяй—перакладам Выбарчай ардынацыі Віленскага Сойму. Цікава яшчэ адно, як гэта будзе заглядацца, рыхтуючаяся да выбараў лявіца, калі-б гэта ёй удалося зарганізаваць студэнтаў палякоў у адносінах да беларусаў і украінцаў, аб чым кажаць тая-ж ардынацыя, што прышлае W. R. A. мае навязаць блізкую лучнасьць і добрае сужыцьце з моладзьдзю беларускай і украінскай, не ўспамінаючы аб другіх. Але ў шчырасьць гэных завераньняў мы яшчэ ня можам верыць. Яшчэ з самага пачатку арганізаваньня студэнтаў беларусаў Organizacja Młodzieży Postępowej U. S. B., пачала гэтую лучнасьць навязываць праз утварэньне Студэнцкага Клюбу Нацыянальнасьцяў, куды ўваходзілі-б усе краёвыя народнасьці, але праз гэтую-ж О. М. Р., збаяўшайся далейшых рэзультатаў гэтай еднасьці, справа пакінута нявырашанай. Праўда праз поўтара гады тая самая О. М. Р. нанова падняла гэтую думку, але зарганізаваныя ўжо студэнты беларусы, ад гэтага адмовіліся.

Бачым тут нейкую няпэўнасьць, баязьлівасьць як правіцы так і лявіцы да няпольскіх студэнцкіх групаў. Дык і цяпер невядома ці зайдзе якое паразуменьне, ці можа прыдзецца і нам арганізаваць супольна якуюсьці вонкавую рэпрэзэнтацыйную арганізацыю, якая ўжо тады будзе зьяўляцца адначасна трэцяй агульнай рэпрэзэнтацыйнай установай студэнтаў Віленскага Унівэрсытэту, натуральная рэч, бяз студэнтаў палякоў.

T—um.

Весткі з вёскі.

Ганцавічы, Лунінецкага пав.

У нас цяпер так „добра" жывецца, што хоць жыўцом лажыся ў магілу, каб ня чуць і не цярпець тае крыды і тых зьдзекаў, якія над намі тут творацца. Дзіўна толькі тое, што нават ў часы царызму нам жылося лягчэй, хоць па нашаму карку езьдзілі і паны і чыноўнікі, але ня так яго ўжо шмулялі, як цяпер у дэмакратычнай рэспубліцы. Па канстытуцыі ўсе народы, засяляючыя Польшчу— роўныя, законы для ўсіх аднолькавы, але на дзеле дык для нас беларусаў законаў канстытуцыі ня істнуе, а істнуюць законы паноў абшарнікаў і паліцыі. Вось некалькі прыкладаў. У пачатку лютага г. г. у вёску Хатынічы Лунінецкага пав. лясьнічы графа Патоцкага справадзіў 40 чалавек паліцыі, каб пры іх дапамозе адабраць у сялян палову сена, якое яны рабілі і за якое, згодна з уставаю платы, унесьлі грошы ў скарбовую касу. Калі аб гэтым яму сказалі, дык ён адказаў, што, калі вы заплацілі грошы ў скарбовую касу, то няхай вам каса і сена дасьць, і тут жа пачалі сілком адбіраць сена. Многіх сялян за тое, што спрачаліся, пабілі прыкладамі. Аднаго-ж селяніна за тое, што адмовіўся ехаць для паліцыі на балота не за сваім, а чужым сенам, зьбілі да паўсьмерці, а потым адзін з паліцэйскіх падбег і пракалоў яго і каня штыком. Другі прыклад. 27 таго лютага ў веску Боркі Хатыніцкае гміны другі лясьнічы таго-ж гр. Патоцкага так сама справадзіў паліцыю, папрыкладу свайго калегі і па такой жа самай справе. І тут справа ня абышлася бяз бойкі і крыві. На сам перш адну сям'ю білі паліцэйскія прыкладамі, а калі гэта біцьцё не памагло, тады лясьнічы з двума гаёвымі, Каленікам і Адамам Віннікамі пачалі ім памагаць: лясьнічы біў рэвальверам па галаве, а гаёвыя калолі жалезнымі віламі, пры чым пракалолі адной дзяўчыне бок. Але гэтым нічога не дабіліся, паехалі да хаты бяз сена.

Цікава адзначыць, што дзьве гэтыя вёскі з графам Патоцкім маюць агульны сэрвітут. Дзяды і прадзеды іх з прадвеку касілі гэтыя сенажаці і ніхто ніколі ніякае прэтэнсіі да гэтага ня меў, а цяпер камусь-то захацелася мець палову гэтага сена. З дравамі так сама ня лепшая справа. Раней, маючы супольны лес, дравамі карысталіся бяз грошаў, а цяпер дык не: за кожную печ трэба плаціць па 50 тысячаў мар., а калі якую галінку і паднімешь (бо ня ўсякі мае нават і 50.000 м.), то падаюць у суд, а суд прысуджывае ў графскую карысьць. Вось тут і жыві. Нашага мужыка бьюць, плакаць і жаліцца не даюць. Але каму-ж і пажалішся, калі пан пабіў? пажалься яго слузе, дык слуга яшчэ паддасьць, а пажалішся на слугу пану, дык і пан падсыпле. Праўду пагаворка кажа: „Абое рабое".

Пакрыджаныч.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

Праца Беларускай Драматычнай Студыі ў Маскве. Беларуская Драматычная Студыя ў Маскве ладзіць вялікі беларускі вечар для студэнтаў Унівэрсытэту Захаду.

Студыя таксама запрошана для выступленьня на інтэрнацыянальным вечары, які ў хуткім часе мае быць наладжаны Інстытутам Слова.

Часопісь „Беларускі Студэнт". Беларускія студэнты маскоўскіх вышэйшых школаў рыхтуюць да выданьня штомесячную беларускую часопісь „Беларускі студэнт".

Выданьне беларускіх падручнікаў. Беларускае Выдавецтва прыступіла да друкаваньня фізыкі Кашына і геомэтрыі Мікельсара.

Хутка выйдзе з друку правапіс Я. Лёсіка і 5-ы сшытак Беларускай Навуковай Тэрмінолёгіі.

Рэдактар-Выдавец М. Шыла.

Друкарня **Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая 22.